

RAMAZAN'DA YAPILAN HATALAR*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bihsânin ilâ yevmi'd-dîn. Emmâ ba'd. Fekâle'n-nebiyyü SAS:

Muhterem kardeşlerim!

Allah'ın selâmı rahmeti, bereketi, ihsanı ve ikramı dünyada ve âhirette cümlenize nasib ve müyesser olsun... Rabbimiz Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri ibadetlerimizi, taatlerimizi kabul eylesin...

a. İnsanların İmtihan Edilmesi

İnsanın iki türlü, iki yönden irade sahibi olması lazım;

1. Yapılması gereken şeyleri yapacak iradesi olması lazım,
2. Sakınılması gereken günahlardan sakınacak, çelik gibi bir freni, iradesi olması lazım. “—Ben bunu yapmamalıyım!”

Freni çekti mi, zınk diye durmalı. Frene bastı mı, zınk diye durabilmeli. İki çeşit iradesinin kuvvetli olması gerekiyor. İki yönden kuvvetli olması gerekiyor. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin emirleri ilaç gibidir ama, ilaçlar baklava

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

ve kaymak gibi değildir. Yani tatlı değildir. İlaçların çoğu acıdır.

كُلُّ دَوَاءٍ مُرٌّ

(Küllü devâün mürrün) “Bütün şifalı şeyler acıdır.” demişler.

Acı, yiyorsun, şifa buluyorsun. İlaçlar acıdır veya iğne batırılıyor o da acıtıyor insanı veya şifa bulmak için insan gidiyor kendisini ameliyat yaptırıyor kesiliyor, biçiliyor, dikiliyor; o da acıdır. İbadetler faydalıdır, ilaç gibidir ama bazısı biraz acıdır. Mesela acılıklarını, ne gibi acılıkları olduğunu şöyle bir düşünelim. Ayet-i kerimede Allah-u Teâlâ Hazretleri sıralamış:

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ

وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ

(البقرة: ١٥٥)

(Ve leneblüvenneküm bi-şey'in mine'l-havfi ve'l-cûi ve naksin mine'l-emvâli ve'l-enfüsi ve's-semerât, ve beşşiri's-sâbirîn.) [Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele!] (Bakara, 2/155)

الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ

رَاجِعُونَ

(البقرة: ١٥٦)

(*Ellezîne izâ esâbethüm musîbetün kâlû innâ li'llâhi ve innâ ileyhi râciùn.*) [O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: ‘Biz Allah’ın kullarıyız ve biz ona döneceğiz!’ derler.] (Bakara, 2/156)

Allah-u Teâlâ Hazretleri insanları imtihan etmek için bazı korkulu, sıkıntılı, acı şeyleri emrettiğini bildiriyor. Bu imtihan ettiği şeyler acı şeyler, imtihan etmek, denemek, sınamak için emrettiği acı şeyler, aslında insanlık için faydalı... İlaç nasıl faydalı ise, ameliyat nasıl faydalı ise öyle faydalı. Hatta zevkine varabilirse, zevkine varabilen insan için bir de üstelik tatlı da, avama acı geliyor.

b. Namazın Önemi

Mesela namaz... Bazı kimseye zor geliyor, angarya gibi geliyor, ağır geliyor. İte kaka, büyüklerinin zoruyla, çevresinin baskısıyla kılıyor. Abdest alacak da camiye gidecek de namaz kılacak da... İlle kapıyı çalmak, haydi demek, zorlamak lazım filan.

Halbuki Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

¹ Neseî, *Sünen*, c.VII, s.61, no:3939; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.128, no:12315; Hâkim, *Müstedrek*, c.II, s.174, no:2676; Taberânî, *Mu'cemü'lEvsat*, c.V, s.241, no:5203; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.199, no:3482; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VII, s.78, no:13232; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.V, s.280, no:8887; İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.398; Hâtîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*,

قَرَّةُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ

(*Kurretü aynî fi's-salâh*) “Gözümün şenliği namazda...” buyuruyor.

Namaz kılariken içim rahat ediyor demek. Yani namazı seviyor, çok tatlı bir şey. Peygamber Efendimiz için çok tatlı, evliyauullâh-ı mukarrabîn için, çok yüksek dereceye yükselmişevliyâ için de en sevimli iş namaz. Hemen fırsat buldu mu Allahu ekber, abdesti var, zaten abdestli gezer, hemen namaza duruyor. Çünkü namazdan zevk alıyor, çünkü Mevlâ'nın huzuruna çıktığı zaman hoşlanıyor, o zaman şenleniyor gözü gönlü.

Oruç... Netice itibariyle oruç yemek yememek, su içmemek, insanın zevklerini yapmaması demek. Bunun da zevkine varanlar var belki, sevenler var, sevdiği için Ramazan orucunun dışında da başka zamanlarda, Ramazan'ın dışındaki aylarda da sık sık oruç tutan kimseler var. Hatta bir gün oruç tutup bir gün iftar eden, bir gün oruç tutup bir gün iftar eden insanlar var. Buna savm-ı dâvûdî deniliyor. Davud AS böyle yaparmış. Davud AS usûlü oruç demek. Seven seviyor.

Ama sevsek de sevmesek de bizim de hem namaz kılmamız, hem oruç tutmamız, hem diğer ibadetleri yapmamız lazım. Hem zikri

---

c.XII, s.371, no:6812; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.III, s.303; İbn-i Hibbân, *Mecrûhîn*, c.III, s.135, no:1234; Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.160, no:666; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LX, s.454; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.143, no:2733; Enes ibn-i Mâlik RA'dan. *Kenzü'l-Ummâl*, c.VII, s.449, no:18912, 18913; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.73, no:1089; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.IX, s.496, no:8916.

yapmamız, hem Kur'an okumamız, hem hacca gitmemiz, hem gerekirse cihad etmemiz lazım. Çünkü bunların hepsinin arkasında fayda var; kişisel fayda var, bedenî fayda var, ruhî fayda var, dünyevî fayda var, uhrevî fayda var, içtimaî fayda var. Çeşit çeşit faydalar var.

Namazın sıhhate bile faydası var. Namaz kılan insanların tutulmadığı, namaz kılan insanlarda görülmeyen hastalıklar var. Namaz kılmayanlarda görülüyor da namaz kılanlarda görülüyor. Çünkü namaz tedavî ediyor. Bir misal:

Bizim Türklerden birisi Avusturya'ya ayağındaki amansız bir hastalığı muayene ettirmeye gitmiş. Türkiye'de halledememiş işi, Avusturya'ya gitmiş. Avusturya'daki gayrimüslim profesörün muayenehanesine, hastaneye gitmiş. Doktor muayene etmiş bakmış ayak fena yani dikkat edilmezse belki kesilecek, ciddi bir durum var. Sormuş;

“—Sen nerelisin?” demiş. Hastasıyla konuşuyor;

“—Nerelisin sen?”

“—Türkiyeliyim, Türkiye'den geldim.”

“—Aaa!” demiş, Avusturyalı profesör şaşırılmış;

“—Olamaz, nasıl olur?”

“—Türkiyeliyim ben.” demiş.

“—Yahu olamaz, olamaz.” Bu sefer;

“—Ha, herhalde sen müslüman değilsin!” demiş.

“—Müslümanım.”

Yine şaşırılmış doktor:

“—Yahu olamaz.” demiş. “Olamaz, olmaması lazım.” Biraz düşünmüş sonra demiş;

“—Sen müslümansın ama müslümanların yaptığı ibadetleri yapıyor musun?”

Bizim Türkiye’den giden zengin kızarmış biraz. Biraz yüzü filan kızarmış;

“—Maalesef müslümanım ama ibadetleri yapamıyorum.” demiş.

“—Hah, tamam, oldu. Çünkü bu hastalık müslümanlarda olmuyor.” demiş. Şu senin tutulduğun hastalık müslümanlarda olmuyor. Namaz kıldıkları için, diz çöküp kalktıkları, eğildikleri için bu hastalık müslümanlarda olmuyor.

Biz namazı jimnastik olsun diye kılmıyoruz, Allah emretti diye kılıyoruz ama olmuyor işte, müslümanda o hastalık olmuyor.

c. Misvakin Faydası

Bir başka misal:

Bu İngilizler de dişlerini fırçalar, batı ülkelerindeki başka insanlar da fırçalar, diş temizliğine dikkat ederler. Ama insanların yüzde 90 kadar çoğunda yaygın olarak bir diş hastalığı varmış: Diş kökü hastalığı. Biliyorsunuz; dişin, etin içine giriyor, bir kökü var. Dişin içine kökünden bir sinir giriyor. Bu diş kökünde bir iltihap meydana geliyormuş, buna piyore hastalığı diyorlarmış. İnsanların yüzde doksanında oluyormuş bu. Tabii dişin kökü iltihaplı olunca sallanıyor, kolay çıkabiliyor, sağlam değil. Yüzde doksanında oluyormuş bu piyore hastalığı. Bu hastalık misvak

kullananlarda olmamış.

Misvak ne?

Bir dal parçası. Misvak bu, dal, bir kök ve de kendine mahsus bir tadı var. Misvak kullananlarda bu olmuyor. Halbuki bu misvak çok da çağdaş bir diş temizleme aleti değil.

Şimdi nice nice fırçalar çıktı, benim yanımda evde bir fırça var, hiç görmemişsinizdir. Ortasında bir kısım var, uç kısmı oynak, böyle böyle yaptıkça ortasındaki kısım ayrıca dönüyor. Böyle böyle yapıyorsun ortadaki fırçalar, kıllar ayrı dönüyor. Bu böyle hareketten dolayı... Ben böyle böyle yapıyorum, o da içerde orta kısmındaki kılarda böyle böyle çeviriyor. Yani artık diş gayet iyi temizliyor. Çok güzel diş fırçaları var, böylelerini çıkartmışlar. Elektriklisi var, ses yaparak çeviriyor filan ama bu misvak kullananlarda iltihap olmuyormuş.

Tabii misvak Peygamber Efendimiz tarafından hararetle tavsiye edilmiş olan bir şey.

Misvakla kılınan namaz yani misvaklanılıp da kılınan namaz misvaksız kılınan namazdan kaç kat daha sevaplı? Yetmiş kat daha fazla sevap...

Siz şimdi misvaklanmadan geldiniz buraya, akşam namazı kıldınız, siz bir sevap aldınız.

Ben misvaklandım geldim, ben ne kadar aldım? Yetmiş kat daha fazla. Efendimiz öyle söylüyor. Sadaka Resûlullah fîmâ kâl ev kemâ kâl.

Ben yapayım da yatsıda da sizden çok alayım.

d. Orucun Faydası

Şimdi bu misalleri niçin anlatıyorum?

Yani ibadetler meşakkatli de olsa arkası iyi, sonunda fayda var. Mesela oruç tutacağız, bir ay oruç tutacağız.

Oruç tutmak bizi zayıflatacak, sıhhatimiz bozulacak mı; yoksa daha mı iyi olacak? Daha iyi olacak, kesin. Herkesin sıhhati daha iyi olacak. Neden:²

صُومُوا تَصِحُّوا

(ابن السني، وأبو نعيم في الطب عن أبي هريرة)

(*Sùmû tasihhû*) “Oruç tutun, sıhhat bulursunuz.” buyruluyor.

Orucun sıhhate de faydası var. Gerçi biz hastalık sıhhat için değil, Allah rızası için oruç tutuyoruz, Allah emretti diye tutuyoruz ama o faydası da var. Yani zor da olsa acı da olsa meşakkatli de olsa ibadetlerin sonunda fayda var ama düşünebilen alim fâzıl insanlar anlıyor bunu. İnsan müslümanca yaşarsa mutlu olur, ailesi mutlu olur, çoluk çocuğu hayırlı olur, dünyası hayırlı olur, âhireti iyi olur ama çok

²Taberânî, *Mucemü'l-Evsat*, c.VIII, s.174, no:8312: Ukaylî, *Duafâ*, c.II, s.92, no:549; Ebû Hüreyre RA'dan.

Rebi', *Müsned*, c.I, s.122, no:291; Ebû Ubeyde RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.393, no:3745; İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.II, s.357; Ali ibn-i Ebî Tâlib RA'dan.

İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.VII, s.57; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VIII, s.450, no:23605; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.445, no:1455; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V, s.584, no:9657; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.V, s.149, no:3891.

kimse bunu anlayamıyor.

Demek ki Allah-u Teâlâ Hazretleri imtihan olarak, bize zor gibi görülen şeyler emretmiş ama aslında, hâşâ sümme hâşâ, söylediği şeyler zararlı değil... Emrettiği şeylerin hepsi faydalı, hepsi güzel! Yasakladığı şeylerin de hepsinin bir tehlikesi var; ilk başta tatlı sevimli de görünse, arkası kötü gelecek şeyler.

Onun için müslümanın çelik gibi bir iradesi olması lazım, Allah'ın emirlerini yapmak için kendisini sağlam, dik tutması lazım. İradesi kuvvetli olması lazım. Kendisini iyi tutması, frenlemesi lazım, Allah'ın yasakladıklarına kaymaması, akmaması, gitmemesi, kapılmaması için.

İşin ilginç olanı bir başka yönü şu ki; insan oruç tuttuğu zaman idman yapmış, iradesi kuvvetlenmiş oluyor, sevaplı işleri yapmaya güçleniyor. Günahlardan korunmaya freni sağlamlaşıyor. İşin bir de o tarafı var. Oruç tuttuğu zaman;

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

(البقرة: ۱۸۳)

(Le'alleküm tettekùn) “Ola ki sizler sakınırsınız.” (Bakara, 2/183) diyor ya âyetin sonunda, hakikaten insan oruca sarıldı mı, orucu hakkıyla tuttu mu, frenleri sağlam bir insan oluyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri ibadetlerinin zevkine vara vara, kıymetini bile bile, tadını çıkara çıkara, seve seve yapmayınasib eylesin...

e. Ramazan'da Yapılan Hatalar

Oruçla ilgili bir kitap okuyordum; yine o Zekeriyâ Kandehevî Rh.A'in kitabı. Orada bazı şeyler anlatmış hoşuma gitti. Diyor ki:

“—Oruç tutarken bazı şeylere dikkat etmek lâzım!” Hatırımda kalanları sıralayayım:

1. Birinci hata: Millet sahura kalkıyor, Ramazan geldi hoş geldi, mahallede davulcu da dolaşıyor; gümbür gümbür, gümbür gümbür, güzel de oluyor. Hanım saati kuruyor, kalkıyor, güzel yemekler, kebaplar, pilavlar pişiyor filan, sahura kalkıyor. Sahura kalkmak sünnet.

Peygamber Efendimiz, “Eski ümmetlerin oruçları ile bizim ümmetin oruçlarının arasındaki fark nedir?” diyor. Sahura kalkmak. Sahura kalkmak bizim ümmete mahsus bir şey. Onun için sahura kalkmak lazım. Kalkıyor millet sahura.

Sahura kalktım diye ne yapıyor?

Sahura kalkmak sünnet iyi bir şey. Sahurda bir hata başlıyor, ne başlıyor? Sahurdan sonra biraz bekliyor, evinde namazını kılıyor, cump yatağa yatıyor.

Ne oldu? Sahura kalkıp sünneti yerine getirdi ama camiye cemaate gitmeyi kaçırdı. Yanlış. Ramazan'da hani bunun ibadeti artacaktı, gayreti artacaktı; ilk yanlışlık sahurda başlıyor. Gece sahura kalktım diye sabah namazı feda oluyor. Bu yanlış, bir. Bunu böyle yapmamak lazım. Nasıl ayarlayacaksa istirahatını ve sairesini ayarlasın ama Allah'ın farzlarını çiğnemesin, usulleri bozmasın. Bu bir...

Ramazan'da sahura kalktık diye camiye, cemiyete gitmeyi kesmeyeceğiz.

2. İkinci hata; beyefendi oruç tutuyor ya, sigarasını içemez oldu, karnı da aç. Yanına yanaşılmıyor. Şili biberi gibi oluyor; acılaşıyor, asabileşiyor, sinirleniyor. Neden?

“—Aman efendinin yanına yanaşma, oruçlu!” E ne anladım ben bu oruçtan?!

Oruç frenleri sağlamlaştırma çalışmasıydı. Yumuşak olması, halim selim olması lazım. Barut gibi oldu, biber gibi oldu, acı oldu, herkesi azarlıyor. Herkes fıs fıs arkasından diyor ki;

“—Aman dokunmayın! Oruçlu da, oruç tuttu da kafasında oruç keyfi var da, üstüne varma, asabi.”

Olmaz, olmuyor. Oruç tutan insan ahlakını da güzelleştirecek, ahlakına da dikkat edecek.

Peygamber Efendimiz'in hadîs-i şerîfini okuduk; birisi gelip çatsa, sataşsa ne diyecek?

Sataşmak nasıl olur? İnsan kavga etmek isterse öteki insanın yanından geçerken bir omuz atar, o da;

“—Körmüsün?” der. “—Körüm ne olacak?” der.

Al bir tane, gözünün ortasına bir tane patlatır o da onun karnına bir yumruk patlatır, o iki büklüm olur, o ona tekme atar.

Ne oldu? Kavga çıktı. Birisi çattı, sataştı ötekisi de erkekliğine yediremedi, yiğitliğe gölge düşürmedi kavga çıktı.

Ama oruçlu ne diyecek?

“—Ben oruçluyum kardeşim, bana hiç sataşma.” diyecek, uymayacak. Şirretin şirretliğine uymayacak.

Peygamber Efendimiz böyle tavsiye ediyor.

Beyefendi oruçluyum diye barut gibi oldu. Hanımı haşlıyor, çocukları haşlıyor, tabakları fırlatıyor, bağılıyor çağırıyor. Yani Allah’tan korkmasa insan;

“—Sen oruç tutma ya, sen oruç tutmasan daha iyi.” diyecek.

Çünkü daha beter oldu. Beyefendi oruç tutunca iyi olacakken daha beter oldu. Böyle olmuyor mu? Mübalağa mı yapıyorum?

Böyle, aynen böyle...

Oruç tuttu diye, sigarasını içemiyor diye. Zaten sigara içmek bir kabahat. Ramazan’da fırsatı buldun bari sigarayı bırak. Günah, sigara içmek günah, haram işliyorsun.

Ahbaplık bir tarafa ama doğruyu söylemek zorundayız. Dört mezhebin dört müftüsü ilk çıktığı zaman buna haram demişler. Sonradan yavaş yavaş neden harammış, bilmem ne... Kerahat-i tahrimiye ile mekruh, hakkında nass-ı katî yok, vesaire filan bir şeyler söylenmiş. Ama doğru değil, uygun değil, içmemesi lazım. Sigara içmiyorum diye bu sefer herkesin kalbini kırıyor. Bu da yanlış, iki.

Başka yanlışlıklardan Ramazan keyfi, keyfi filan değil, Ramazan’ın hataları bunlar. Şeytan müslümanları aldatıyor, aldanmasın diye biz şimdiden kardeşlerimize söylüyoruz.

3. Üçüncü hata; ramazanda oruç kendisini tuttuğu için yatağa yatıyor, yıllık iznini alıyor, dükkânı kapatıyor yatağa yatıyor.

Buna ne derler?

“—Orucu uykuya tutturmak” derler.

Yat Allah’ım yat! Oh be, bütün sene Ramazan olsa ne iyi, boyuna yatıyor. Hatta öğle namazını, ikinci namazını kaçırıyor. Olmaz. Uyuyor uyuyor uyuyor, iyice dinleniyor, akşam vakti yemek yemeğe kalkıyor. Oruç insanı zayıflatacak, süzecek; açlığı biraz hissetmesi lazım. Uykuya oruç tutturmak doğru olmuyor. Birazcık uyusun ama işi o kadar da namazları, cemaatleri kaçırarak hâle getirmesin. Bir hata da bu.

4. Bir başka hata, iftar vaktinde oluyor. İftar vaktinde sofraya kuruldu. Yarım saat 45 dakika önceden hanımlar sofrayı hazırlamaya başladılar. İftar sofrası kuruldu, ezanı duyuyor millet...

Ramazan’da camilerin çoğunda akşam namazı kılınmaz, doğru mu? Gitmeyiz ki, kimse gitmez. Çoğunda yani bazı insaflı imamlar, bazı insaflı cemaatler var onlar böyle yapmıyorlar ama akşam namazı kalkar.

Ramazan’da namaz kaç vakit? Dört vakit. Neden? Akşam namazında kimse camiye gitmez. Neden? İftar var, yemek yiyor.

Böyle şey olmaz, bu da yanlış.

Git camiye, orada iftarını yap, hatta yanına biraz fazla hurma götür başkalarına ikram et, sevap kazan. Peygamber SAS Efendimiz

buyuruyor ki:³

مَنْ فَطَّرَ صَائِمًا كَانَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِهِ غَيْرَ أَنَّهُ

لَا يَنْقُصُ مِنْ أَجْرِ الصَّائِمِ شَيْئًا

(حم. ت. ه. حب. عن زيد بن خالد)

(*Men fettara sàimen kâne lehû mislü ecrihî, gayra ennehû lâ yenkusu min ecrihî*) “Bir oruçluya iftar ettiren kimse o oruçlunun sevabını aynen alır, ama diğerinin sevabından hiçbir şey eksilmez.”

Camiye git, yanına biraz hurma al, biraz iftar ettirecek bir şey al. Orucunu camide aç, cemaatle namazını kıl gel.

Bir hata da burada... Akşam namazı kırıştı- rılıyor. Akşam namazı cemaate gitmiyor millet. Hatta biz Maraş'ta bir iki camiye gittik, ortada imam da müezzin de yok. Biz böyle vaazda bun- ları söylediğimiz için kendimiz bari gidelim, biz de gitmesek ayıp olur dedik, camiye gittik. Ca- mide imam da yok müezzin de yok. Haydi ben imam oldum, arkadaşlar cemaat oldu namaz kıldık. Bu da bir yanlış.

5. Ondan sonra başka yanlış; gündüz oruç tuttuk

³ Tirmizi, *Sünen*, c.III, s.301, no:735; İbn-i Mace, *Sünen*, c.V, s.285, no:1736; Beyhaki, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.418, no:3952; Bey- haki, *Sünenü'l-Kübra*, c.VI, s.240, no:7927; Bezzar, *Müsned*, c.II, s.61, no:3775; Taberani, *Mu'cemü'l-Kebir*, c.V, s.257, no:5275; Zeyd ibn-i Halid el-Cüheni RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.VIII, s.451, no:23614; *Camiü'l-Ehadis*, c.XXI, s.106, no:23083.

diye akşam öyle bir yemek yiyoruz ki gözler mahmurlaşıyor, göbekler kubbeleşiyor. Aşırı yemek yiyoruz. Halbuki o kadar yenmez. Fazla yenmesi israf. Oruç tuttum diye millet ölçüyü kaçırıyor. Osmanlılar zamanında Avrupalı bir misafir bir paşanın ziyafetine gelmiş, bakmış ki herkes kollarını şöyle bir sıvamış iftardan sonra bir girişmiş yemeğe. demiş ki;

“Bunların hepsi biraz sonra kıvrana kıvrana ölecekler. Bu kadar yemek yediklerine göre bunların hepsi biraz sonra komaya girecekler.” demiş Avrupalı adam. Şaşırılmış, pilav tencere-leri, tabakları, tepsileri geliyor, gidiyor, kâseler, hoşaflar her şey bitiyor. Beklemiş herkes komaya girecek çırpınacaklar diye... Ama biraz sonra bakmış, kalkmışlar uzun uzun uzun bitmez tükenmez bir namaz kılmışlar. Sayısını da sayamamış, 33 rekât. Yat kalk, yat kalk secde rükû kıyam kuud...

Ha, demiş, ölmeyince anlamış yani bundan ölmüyorlar yoksa bu yemeğe göre bunlar öleceklerdi ama bu teravîh namazı bunları kurtarıyor, demiş.

Aşırı yemek de hatamız. Oruç tuttuk diye aşırı yemeyeceğiz.

Bunun çaresi nedir?

Bence eve küçük tabaklar almalı. Koca tabaklar almayın. Önünüze küçük tabaklar almalı, azıcık azıcık koymalı, mide rahat etmeli. Dedelerimizin bir güzel tarafı var. İftariye diye bir şey vardır yani asıl yemekten evvel iftarlık; masaya orucu açmak için ufak tefek küçük

küçük bir şeyler koyarlar, onlarla atıştırırlar, ondan sonra akşam namazı kılarlar asıl sofraya öyle otururlar.

Fakat dedelerimizin hatası da, paşa dedelerimizin konaklardaki hatası da nedir?

İftariyeyi evde yapıp, akşam namazını evde cemaatle kılmak. Hata... Cemaatle namaz kılma yeri camidir. Evde kılınan cemaatli namaz camideki kadar sevap olmaz. Çünkü camiye giderken atılan her adımdan dolayı insan bir derece kazanır, bir günahı silinir. Bir hasene kazanır, bir derece yükselir. Her adımda üç faydası var: Bir günahı silinir, bir hasene kazanır, bir derece yükselir. Onun için camiye gitmek, namazı camilerde kılmak, iftarı camide yapmak, iftarlık şeyi mümkünse camiye götürmek lazım. Çok yememek lazım!

Ben Suud'da birkaç defa Ramazan'da gördüm: Araplar, Peygamber Efendimiz'in Medîne-i Münevvere'de Mescid-i Şerîfi'nde ve Mekke-i Mükerreme'de Mescid-i Haram'da sofralar kuruyorlar. Şu bizim yaydığımız muşambalar gibi bir uçtan bir uca muşambaları yayıyorlar. Üstüne hurmaları koyuyorlar, zemzemler ve saireler hepsi bardaklara konuyor.

Ezan okunduğu zaman beş veya on dakika bekleniliyor. Herkes orucunu açıyor. O yayılmış olan sofralar anında toplanıyor hemen. Kamet getiriliyor, namaz cemaatle kılınıyor. Araplar bizden iyi, onlar iyi dereceler aldılar. Onlar iyi, o âdeti camilerimizde bizim de yapmamız lazım.

6. Bir başka hata; teravih namazı kılıyoruz, 20

rekât teravîh namazı kılıyoruz diye hızlı hızlı kılıyoruz. Yatsıyı bile hızlı kılıyoruz. Birbirimize soruyoruz;

“—Hangi caminin imamı daha hızlı kıldırıyor, kaç dakikada kıldırıyor?

“—Yirmi dakikada kıldırıyor.”

“—On yedi dakikada kıldırıyor.”

“—Tamam, ona gidelim!”

En hızlı kıldırın kimseye gidiyorlar, yanlış. Çünkü hızlı kılınan namaz ta'dil-i erkâna riayet edilmediği için makbul değil, belki Allah kabul etmiyor. Usulüne uygun kılınacak. Yani rükûnun, secdenin, ayakta duruşun, kavmenin, hepsinin hakkı verilecek, sakın kılınacak. Otuz üç rekât oldu diye hızlı kılınma mecburiyeti yok.

Biz Ankara'da oturduğumuz zaman bizi bir eve çağırıldılar. İftar ettik. Ondan sonra yatsıdan sonra da sohbet devam etsin diye karar verildi. Camiye gittik. O arada dediler ki falanca yerin imamını da çağıralım. Aşağıda Keçiören tarafında bir caminin imamını da çağıralım dediler. Bir arkadaş da arabasına atladı ona gitti. O hoca efendiye;

“—Biz falanca yerde toplandık. Ev sahibi seni de davet ediyor, sen de buyur.” diye bir arkadaş haberci gitti, onun camiinde namaz kıldı.

Arabasıyla giden hacı amca diyor ki:

“—Söylediğime pişman oldum.”

Ben kulağına fısıldadım:

“—Es'ad Hocamız'la filanca zâtın evindeyiz,

teravihten sonra sohbet devam edecek.” dedim, dediğime pişman oldum.

Öyle bir hızlı namaz kıldırdı ki, ben ömrümde o kadar hızlı namaz görmedim. Fakat namaz bitti, cemaatten bir Arap varmış, Mısırlı mı, Suriyeli mi, Suudlu mu, hani oluyor ya bazen, o Arap kalktı imamın yakasına yapıştı. Dedi ki:

“—Yâ İmam! Sen böyle namaz kılmayı hangi kitapta gördün? Allah mı böyle emrediyor, Peygamber Efendimiz’in sünneti mi bu?” diye bir sıkıştırdı, bir mahcup etti.”

Bu da, ben sebep oldum diye ter dökmüş, keşke söylemeseydim diye pişman olmuş. “Es’ad hocanın sohbetine geleceğiz diye adam namazı ne kadar hızlı kıldı.” diyor.

Hızlı kılmak, tâdil-i erkâna riayet etmemek, ölçülü ağır ağır, vakur vakur kılmamak Ramazan’ın hastalıklarından birisidir. Millet en hızlı kıldıran yere gidiyor. Olmaz, en usulüne uygun kıldıran yere, en iyi hocaya, en ağırbaşlı hocaya gitmeye çalışacak. Bir hata da burada oluyor.

7. Bundan sonraki hata bazıları diyor ki; gece uyku bölünüyor, en iyisi teravihten sonra ben biraz atıştırırım, sahura filan kalkmam, doğrudan doğruya sabaha giderim. Bu da yanlış. Çünkü Peygamber Efendimiz sahura kalkmayı tavsiye ediyor. Sonra sahura kalkmak çok önemli bir olay. Sahura bizim sadece ramazanda değil her zaman kalkmamız lazım!

Sahur vakti nedir? Teheccüd namazı kılma vaktidir.

Teheccüd namazı nedir? Çok sevaplı bir namazdır, zaten her zaman o vakitte kalkmaya alışmalıyız. Ramazan'da Allah bizi teheccüde kalkmaya sahurla alıştıyor. Yani bir ay yemek aşkına, kuş taneye gelir misâli, yemek aşkına sahura kalkmaya alıştıktan sonra, artık ondan sonra da hep sahura kalkıp teheccüd namazı kılmamız lazım.

Millet sahura kalkmıyor; akşamdan bir şeyler yiyor; ben şişmanım, lüzum yok, tutarım diyor. Olmaz, sünnete aykırı olmuş oluyor. Demek ki, usulüne uygun sahura da kalkacak. Saatini kuracak, sahura kalkacak, azıcık bile olsa sünnet miktarı sahur yemeğini yiyecek.

Daha başında sahur söyledik, sahura kalkıyor sabah namazını kaçırıyor dedik.

8. Bir başka hata, sahura yemeğe kalkıyor da bu kalktığı vakit en kıymetli zamandır, teheccüd zamanıdır; gidip abdest alıp iki rekât teheccüd namazı kılıvermiyor. Yahu, hacı hanım sofrayı hazırlayınca kadar sen şuradan abdestini aliver, iki rekât, dört rekât teheccüd namazı kıl, çok sevap.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴

رَكَعَتَانِ مِنَ اللَّيْلِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا

(*Rek'atâni mine'l-leyl*) “Geceleyin kalkıp da kılınan iki rekât namaz, (*hayrun mine'd-dünyâ*)

⁴Lafız farkıyla: Deylemi, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.455, no:5404; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummal, c.VII, s.785, no:21405; *Camiü'l-Ehadis*, c.XIII, s.145, no:12782.

ve mâ fîhâ) dünyadan da, dünyanın içindeki her şeye sahip olmaktan da daha hayırlıdır.”

Dünyanın içindeki her şeye sahip olmak ne demek! Dünyada neler var! Hepsine sahip olmaktan daha iyidir. O halde madem sahura kalktın fırsattan istifade abdest alacaksın iki rekât, dört rekât teheccüd namazını kılacaksın. Onu kılmamak da bir hata oluyor. Tabii seher vaktinde tevbe ve istiğfar eylemek çok sevaptır; elinde tesbih zikir yapar, tevbe eder, istiğfar eder, Kur’ân-ı Kerîm okur, çok iyi olur.

9. Bizde biraz zor, biz alışkın değiliz, mümkünse teravihi hatimle kılmak lâzım. Mekke’de de Medine’de de daima hatimle kıldırılıyor.

Kâbe’nin orada teravih nasıl kılınır? Hatimle.

Medîne-i Münevvere’de, Mescid-i Nebevî’de teravih nasıl kılınır? Hatimle.

Ben evvelki seneler Pakistan’a gittim, uçakla oraya uğramıştık. Hangi camiye gittiysen, teravihi hâtimle kılıyorlardı.

Bir ayda Kur’an’ı hatmedecek şekilde kılıyorlardı.

Öyle, (*Febieyyi âlâi rabbikümâ tükezzibân... Allahu ekber... Allahu ekber... Semiallahu li-men hamideh...*) diye bir âyetle bir rekât kılmak bize mahsus. Başkaları onu yapmıyor. Mümkünse hatimle namaz kıldırın camiye gitmek lazım veyahut camimizde bize hatimle teravih kıldırarak bir hoca bulmaya gayret etmek lazım.

Ankara’da Balaban Camii vardı, Geredeli güzel bir hafız gelirdi, hatimle namaz kıldırırdı, sakın

sakin okurdu. Orada hatimle namaz kılmak ne güzel olurdu.

İstanbul'da bizim İskenderpaşa Camii'nde teravih daima hatimle kılınır, ne kadar güzel olur. Ne kadar güzel tekrar olur.

O da yani çabuk kıldırmaktan ayrı, hatimle kıldırmamak da doğru olmuyor. Keşke mümkün olsa da hatimle teravih kılınsa, kıldırılrsa daha iyi olur.

Ramazan'da Kur'an-ı Kerîm'e çok çalışmak lazım! Çünkü Ramazan'da Cebrâil AS her gece Peygamber Efendimiz'e gelirdi ve Peygamber Efendimiz'le ne yaparlardı?

Bir rivayete göre Cebrâil AS okur, Peygamber Efendimiz dinlerdi; bir rivayete göre Peygamber Efendimiz okur, Cebrail AS dinlerdi; Kur'ân-ı Kerîm'i kuvvetlendirirlerdi. Onun için o çalışmayı da yapmamız lazım!

Ramazan'da hayırları arttırmamız, kesemizin ağzını açmamız lazım. Yapılmamış camilerimiz varsa cami yapmamız, kurulmamış mekteplerimiz varsa mekteplerimizi kurmamız lazım! Ramazan'da vermek lazım paraları ki sevabı çok olsun.

Aklıma bunlar geldi bu akşamlık... Allah Ramazan'ı güzel yaşamayı, ibadetleri Allah'ın rızası vechile uygun tarzda yapmayı nasib eylesin... Hepinizden Allah razı olsun... Nice nice Ramazanlara sıhhat ve afiyetle hepinizi ulaştırırım...

Es-selâmu aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berakâtühû... El-fâtihah!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

26. 12. 1997 - Toowoomba / Avustralya

[Bütün GURBET SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

